

Kyberšikana - metodika

Úvod:

Seminář se věnuje vyjasnění co je to kyberšikana, dopady kyberšikany, právní souvislosti (projevy kyberšikany jako trestný čin nebo přestupek), jak kyberšikaně aktivně předcházet a jak se bránit. Práce s edukačními videi ke zvýšení citlivosti dětí k prožívání oběti. Podpora aktivního vyhledání pomoci v případě konfrontace s kyberšikanou.

Cíle programu:

- Víím, že existuje
- Dokážu ji rozpoznat (legrace versus (kyber)šikana)
- Víím, jak se chránit
- Víím, že se nemám přidávat k šikaně druhého a ponižující obsah šířit dál

Cílové kompetence:

Kompetence ICT

- Víím, že u většiny služeb mohu agresora nahlásit a zablokovat a víím, že technologie můžu použít k pořízení důkazu a víím, jak.
- Orientuji se v prostředcích kyberšikany a víím, že se dá bránit
- Víím, že mohu páchat trestnou činnost, pokud se rozhodnu ubližovat

Kompetence vztahové

- Pochopení, že i přihlížení a nezasáhnutí může ubližovat
- Šikana i kyberšikana ubližují všem – celému kolektivu
- Víím, že jsou možnosti, jak zasáhnout, aniž bych ohrozil sebe (Linka bezpečí, pomoc přes nezávislé osoby..)

Kompetence emoční

- Zvýšení citlivosti dětí k prožívání oběti
- Umím vycítit, že se někomu ubližuje

Časová dotace programu:

2 výukové hodiny

Doporučená videa:

Výchovná část

- „Dostaneme tě ty špíno“ – šikana mezi žáky: <https://youtu.be/nPG7dsYShTA>
- „Špína“ - šikana imigrantů: https://youtu.be/s_5g2fvsjVs
- Pavlovy problémy – pomoc kamarádů: <https://www.youtube.com/watch?v=Buei-2aV2KA>
- Let`s fight it together –prožitek oběti: <https://www.youtube.com/watch?v=dubA2vhlrg>
- „Oslí uši“ – šikana učitele: <https://youtu.be/ScmDoGXVx04>

Pro mladší žáky - Ovce SK (kreslené příběhy):

- Pomsta: <http://cz.sheeplive.eu/fairytales/pomsta-titulky>
- Falešný profil_Hrubokrk: <http://cz.sheeplive.eu/fairytales/hrubokrk-titulky>

Kreativní/interaktivní část:

- „Ukaž, co umíš“: <https://youtu.be/L6VysByzKV4>
- „Věštec“_Amazing mind reader <https://www.youtube.com/watch?v=F7pYHN9iC9I> – digitální stopa a snadná dohledatelnost osobních informací sdílených na internetu

Kontakt:

info@saferinternet.cz

Edukační poselství kreativní části:

Vytvoření sítě pomoci, pochopení vážnosti a nepřijemnosti situace

Klíčová témata:

- Hesla – ochrana soukromí – silná hesla alespoň 8 znaků, střídat písmena/čísla/speciální znaky (hvězdička, podtržítka, vykřičník). Nesdílet, nezveřejňovat, chránit!
- Kyberšikana a její projevy
- Agresor, oběť, svědci
- Využívá kyberprostor i technologie
- Desatero užívání kyberprostoru
- Co dělat – horká linka, linka bezpečí, dospělá osoba či kamarád
- Jak se bránit – neodpovídat, zablokovat, nahlásit
- Kazuistiky
- Kyberstalking
- Trestně právní odpovědnost dětí

Práce ve skupinkách:

- Práce s videem na téma řešení – cca 3-4 skupinky. Lze využít rozdělení podle pohlaví, jak děti sedí.
- Co byste dělali/ jak byste se cítili jako oběť/ agresor/ svědek/ jak by se situace měla ideálně řešit

PRŮBĚH LEKCÍ:

1. hodina

Kyberšikana - základní definice:

- ❖ **Šikana** je stav, kdy jeden, nebo více aktérů cíleně ubližuje jednomu, nebo více lidem. Je to dlouhodobé a systematické. Cílem je jednoznačně ublížit.
- ❖ **Kyberšikana** je forma šikany, kde agresor/ agresori k ubližování používají digitální technologie. Výzkumy nám ukazují, že pojem kyberšikana zná většina dětí – téměř všechny s ní přišel do styku nějakým způsobem každý. Buď jako oběť, nebo jako pachatel, nebo jako svědek. Třeba jen někde náhodou na sociálních sítích - FB nebo na YouTube.

Kyberšikana může probíhat mezi dětmi, mezi dětmi a dospělými, známe případy, kdy dítě kyberšikanuje učitele (video „Oslí uši“), i případy, kdy někdo z dospělých kyberšikanuje dítě. V každém případě to není v pořádku!

Zkusme dát dohromady, co kyberšikana je. Jak bude vypadat (lektor může psát výstupy na tabuli). Měli byste dojít k následujícím oblastem a poznatku, že dochází k používání všech technologií, které má člověk k dispozici, nezapomeňte na mobil!

- Urážlivé, zastrášující, zesměšňující zprávy (sms, mms, chat)
- Vytváření profilů, stránek, blogů, videí, které zesměšňují danou osobu
- Pořizování zvukových nebo obrazových záznamů s cílem později poškodit danou osobu
- Zneužití cizího jména – falešná identita
- Odhalování cizích tajemství
- Nabourání se do účtu s cílem buď poškodit jeho majitele, nebo z něj rozesílat různé zprávy
- Zasílání zavirovaných zpráv
- Komentování čehokoliv online vulgárním a ponižujícím způsobem

Kontakt:

info@saferinternet.cz

Je to legrace nebo šikana?

Někdy šikana začne jako velká legrace. Natočit parodii na spolužačku a její videa, vyfotit někoho na záchodě, psát spolužačce jménem neznámého idola, vyrobit fotomontáž z nahatých fotek a dát je na internet....

Kdy jde o (kyber)šikana a kdy o legraci?

LEGRACE

- ✓ Když se mi to nelíbí, mohu říci dost, a ostatní to respektují.
- ✓ Všichni máme stejné postavení, a i když si ze sebe děláme legraci nebo se třeba hádáme, jsme rovnocenní.
- ✓ Když zjistí, že mi nepodařená legrace ublížila, omluví se.
- ✓ Jednou si dělám legraci já, jindy někdo jiný.
- ✓ Při legraci a po ní se necítím špatně.

(KYBER)ŠIKANA

- ✓ I když řeknu dost nebo nedělej to, ostatní to nerespektují.
- ✓ Síly jsou v nepoměru. Nemáme stejná práva.
- ✓ Čím víc mi to ublížilo, tím větší mají radost.
- ✓ Opakovaně jsem terčem já.
- ✓ Trvá to dlouho.
- ✓ Cítím se špatně.

Lze více do detailů probrat, zda a jak se bude kyberšikana lišit v případě zneužití mobilu, webkamery, Facebooku, emailu, Skypu, aplikací typu Whatsapp, jejich kombinace, apod.

U **webkamery** je třeba se chvilku zastavit a ptát se, zda si děti myslí, že webka je bezpečný nástroj. Měli byste dojít k tomu, že není, může si u vás kdokoli vyfotit, ale hlavně nahrát a tuto nahrávku šířit dál. Zdůrazněte fakt, že i když člověka vidíte, nemůžete si být jisti, že je na druhé straně opravdu on, protože jsou možnosti, jak druhé straně pouštět přednahranou časovou smyčku. Zde lze zmínit případ Amandy Todd, která spáchala sebevraždu.

U zneužití mobilního telefonu je možné zmínit případ Anny Hallman, který se stal přímo ve škole a v jehož důsledku Anna spáchala sebevraždu. Je to ovšem ke zvážení vzhledem k závažnosti případu.

U krádeže účtů zmiňte a zopakujte hesla!

U odhalování cizích tajemství doporučuji zmínit příběh Patricka Ryanna Halligana (spolužačka volavka, která pod záminkou sdílení sympatií vytáhne soukromé zprávy a pak je předá agresorům, kteří je zveřejní).

Kyberšikana může být veřejná nebo soukromá. Soukromá může být právě přes ten mobilní telefon, veřejná je taková, kterou může vidět, nebo ke které se může přidat více lidí (weby, FB, youtube).

Účastníci šikany jsou agresor nebo agresori, oběť nebo oběti a svědci. I ten, kdo jen přihlíží, je součástí kyberšikany. I když možná máte pocit, že když nic neděláte, tak se ničeho špatného nedopouštíte. Je to ale omyl. Pokud jste svědek, a nezasáhnete, tak se na kyberšikaně podílíte díky tomu, že ji vlastně mlčením schvalujete.

V kůži svědka. Co může cítit člověk v roli svědka?

Možná překvapí, že velmi podobné pocity jako ten, komu je ubližováno. Co může cítit?

- Nejistotu, o co jde a co se děje. Je to legrace nebo něco nepřijatelného?

Kontakt:

info@saferinternet.cz

- Úzkost z neznámé situace.
- Pocity viny, že se to děje, že nepomáhá oběti.
- Pocity viny vůči útočníkům, že s nimi "nedrží basu" a je "měkkej".
- Strach z útočníků, pokud jim nevyhoví.
- Úlevu, když oběť odejde nebo není osobně přítomná.

Diváci

Kyberšikana potřebuje internetové diváky. Bez nich ztrácí na síle.

Možná jsi někdy dal/a lajk komentáři k směšnému videu, které natočil opravdu nějaký trouba?

Čím více lidí připojí posměšný komentář, čím více lidí se přidá k výsměšné stránce, tím větší je utrpení dotčeného. Další a další kyberfacka, která bolí možná víc, než ta skutečná.

Bez obecenstva ztratí kyberšikana na síle. Nepřipojuj se k trápení druhého. Ani lajkem.

2. hodina

VIDEO

- „Dostaneme tě ty špíno“: <https://youtu.be/nPG7dsYShTA>

Instrukce by měla zahrnovat informace, že nyní se podíváme, jak to může vypadat v praxi, a hlavně výzvu, aby děti video shlédly pozorně, protože se k němu budete vracet. Za pozornost a následnou debatu stojí závěrečné komentáře odborníků.

Při následné diskuzi je třeba zachytit následující:

Kdo je oběť

Kdo je agresor a proč

Jak to začalo, jak to pokračovalo, pojmenujte jednotlivé druhy kyberšikany

- *Jedna sms z cizího telefonu – kamaráda*
- *Zpráva na chatu*
- *Email a odkaz na webovou stránku*
- *Volání z neznámého čísla (veřejná budka) a neznámými lidmi (kamarádky agresorky)*

Další video: Let`s fight it together: <https://www.youtube.com/watch?v=dubA2vhllrg>

Jeho rozbor:

- Joe je spolužáký focen. Jak se u toho cítí. Proč se fotí? Je to dobrovolné? Věří, že se to zlepšuje? Může se to zlepšit?
- Jak se Joe cítí. Jak na kyberšikanu reaguje? Všimá si toho někdo? Je to vidět, že se mu něco děje, nebo ne?

Soustředte se na aktivity, kterým čelí kyberšikaně a edukujte děti, jak se chovat:

Sms – on ji maže x nikdy nemazat, uchovat důkaz

Chat – odpovídá x neodpovídat (v tu chvíli agresor ví, že nás má v hrsti, navíc riskujeme, že se sami agresorem staneme)

Zároveň v tomto případě tuší, kdo jeho agresorem je

Kontakt:

info@saferinternet.cz

Zmiňte okolí – jak na něj reaguje s tím, jak se proměňuje kyberšikana. Ve chvíli, kdy se stává ze soukromé (sms, volání) veřejnou, už se mu smějí i mladší děti, které by si na něj normálně netroufily.

Kdo si toho všímá? Jak by okolí mělo reagovat jinak, aby se Joe svěčil?

SKUPINOVÁ PRÁCE

s videem z YouTube - Pavel <https://www.youtube.com/watch?v=Buei-2aV2KA>

Práce s videem na téma řešení – cca 3-4 skupinky. Lze využít rozdělení podle pohlaví, jak děti sedí.

Zadání pro skupinu: Co byste dělali/ jak byste se cítili jako oběť/ agresor-na zvažení/ svědek/ jak by se situace měla ideálně řešit/koho byste požádali o pomoc?

Cca v 1:50 video stopněte a nechte děti pracovat

Na závěr aktivity nechte děti sdílet poznatky a zdůrazněte to, co je podstatné. Děti by měly získat empatii k oběti, legitimost k různému způsobu prožívání (někdo se spíš stáhne do sebe, někdo se bude chtít mstít) a hlavně informace, kam se mohou obracet o pomoc, pokud nefunguje rodič, nebo nedůvěřují učiteli (to vše je dobré zmínit, že to je v pořádku, ale není důvod si tím pádem o pomoc neříct), případně pokud je dítěti pomoc odmítnuta, aby vytrvalo a hledalo dál.

Rozhodně by měla zaznít Online Helpline, Linka bezpečí, obrátit by se mělo na rodiče, rodiče svých přátel, třídní učitelku, metodika prevence, případně policii nebo OSPOD (každé dítě, pokud je v ohrožení, má nárok se sem obrátit, aniž by o tom nutně věděli rodiče).

Pár rad, jak se chránit na internetu

- Přemýšlej, než něco pošleš
- Může obsah, který posíláš ublížit? Tobě? Druhým?
- Chceš, aby to, co posíláš, viděla rodina, učitelé, zaměstnavatelé, rodiče partnerů?
- Komu a proč posíláš své osobní údaje?
- Děláš srandu? Může to někdo chápat jinak? (*Lze zmínit případ Caroliny – opila se a její video jako děsná sranda putovalo po internetu*)
- To co děláš, se ti může vrátit – chovej se online tak, jak bys chtěl, aby se ti to vracelo
- Chovej se v souladu se zákonem
- Materiál, který může ublížit, smaž a neposílej ho dál, ani ho neukládej
- Rozchod není důvod ke mstě!
- NEODPOVÍDEJ – NEMAŽ – NAHLAŠ – ZABLOKUJ

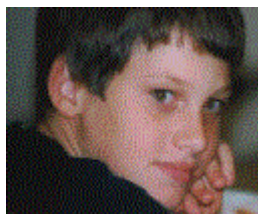
Zdroj pro výuku i sebevzdělání:

K sebevzdělávání využijte a doporučte e-learningové kurzy vytvořené NCBI na webu KPBI (www.kpbi.cz).

K tématu doporučujeme online kurz „Teror s názvem kyberšikana“:
<http://elearning.ecrime.cz/course/view.php?id=2#section->

Kazuistiky:

Patrick Ryan Halligan (13 let, USA)

Ryan se stal obětí fyzické šikany ze strany spolužáků. Aby se mohl bránit, začal se učit kickbox. Chlapci, který ho šikanoval, se nakonec úspěšně postavil. Hoch pak Ryana veřejně označil za gaye. Aby se Ryan zbavil posměchu okolí, rozhodl se najít si dívku. Na internetu se seznámil s populární dívkou ze školy. Po čase se do sebe zamilovali. Když pak dívku oslovil ve škole, vysmála se mu. Ryan zjistil, že se dívka románkem s ním jen bavila a že jejich důvěrnou komunikaci posílala další lidem, aby se mu mohli posmívat. Důsledek: Patrick se oběsil.

Anna Halman (14 let)

Pět spolužáků podrobilo Annu před celou třídou sexuální šikaně (strhali z ní šaty a předstírali, že ji znásilňují). Celou scénu nahráli na mobil a vyhrožovali dívce, že nahrávku zveřejní na internetu. To také později udělali, video umístili na stránku YouTube. Pro Annu to měla být pomsta za to, že s jedním z chlapců nechtěla chodit. Důsledek: Anna spáchala sebevraždu.

Amanda Todd (13 let)

V sedmé třídě se Amanda nechala přemluvit, aby kamarádům přes webkameru ukázala svá prsa. Někdo ale ze záběrů pořídil fotky a rozeslal je po internetu. O rok později ji někdo začal šikanoval přes Facebook. K šikaně se přidávali další lidé. Její nahé fotky viděla celá škola. Denně dostávala sexuální návrhy. Denně se jí posmívali. Šikana nebrala konce.

Amanda se dokonce přestěhovala do jiného města a změnila školu, ale situace se opakovala. Její pronásledovatel si ji znovu našel a znovu na svou stranu strhl další lidi. Amanda se několikrát pokusila o sebevraždu a na internetu cizí lidé psali, jaká je škoda, že se jí to nepovedlo. Ted už povedlo...

V devítiminutovém videu popsala svůj příběh: https://youtu.be/qDIKB2_RpuY

Důsledek: Amanda spáchala sebevraždu – její matka se o smrti dcery dozvěděla z Facebooku

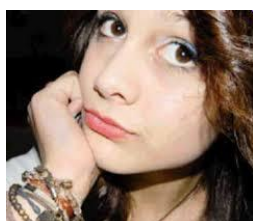
Rebecca Ann Sedwick (12 let)

Do šikanování Sedwick se zapojilo více než deset dívek a příčinou byl spor o chlapce, se kterým Rebecca nějakou dobu údajně chodila. Její matka novinářům řekla, že dcera dostávala takové vzkazy, jako: „Jsi hnusná“, „Ty jsi ještě naživu?“ a „Jdi se zabít“. Dívka byla podle úřadu šerifa na sociálních sítích naprosto terorizována. Situace se vyostřila do té míry, že matka vzala dceru ze školy, přihlásila ji do jiné a zrušila její účet na Facebooku. Zdálo se, že se vše obrací k lepšímu a Rebecca v nové škole pookřála.

Ale na internetu byla stále aktivní - tajně se přihlásila k novým aplikacím včetně telefonního posílání zpráv nazvaného Kik Messenger a šikana začala nanovo. V den, kdy se rozhodla spáchat sebevraždu, změnila svou přezdívku v aplikaci Kik Messenger na "Ta mrtvá holka".

Carolina Picchi (14 let)

„Přítel“ ji začal online osočovat poté, co ho opustila. Jeho kamarádi na internetu zveřejnili video z mejdanu, jak je opilá v koupelně. To spustilo vlnu šikany.

Carolina poté spáchala sebevraždu

Kyberstalking (ke zvážení pro lektora, zda zařadit)

Každý z vás používá mobil. Víte, že má automaticky zapnutou GPS. Co to je? K čemu slouží? Jaká rizika sebou může nést její nonstop zapnutí? Mohou vás sledovat rodiče, ale i cizí lidé. Záleží na typu telefonu, u většiny je nutné si záznam polohy vypnout u každé aplikace zvlášť. Pokud to neudělám, mohu se vystavovat riziku, že se stanu obětí trestného činu – nejčastěji kyberstalkingu.

Viz příběh ala fotka a můj stalker – nahraju fotku stromu před školou a někdo mi píše: „Jé, hezký strom máte před školou.“ Zneklidní vás to, ale říkáte si, že to tam asi zná. Nahrajete další fotku z Riegrových sadů a přijde vám zpráva: „Jé, jsi byla v Rígráčích. To je náhoda, jsem tam byl venčit psa, jsme se potkali. Jsme se rovnou mohli jít projít spolu.“ Jak se cítíte, když vám po další fotce z Mc Donaldu přijde zpráva: „Seděl jsem vedle u stolu, jsme si mohli dát hranolky spolu.“ Co se vám honí hlavou? Kdo vám píše? Spíš někdo známý, nebo neznámý? Píše vám jako chlap. Napadlo někoho, jestli to je opravdu chlap? Může to být ženská? A může jich být víc?

Kyberstalking je trestný čin a je to jeden z nejčastějších způsobů kyberšikany, za který bývá pachatel odsouzen.

Trestně-právní odpovědnost dětí

Ačkoliv to někdy vypadá, že se vám jako dětem nic nemůže stát, není to tak! I jako nezletilí můžete být souzeni a odsouzeni. Existují soudy pro mladistvé, každý takový pachatel dostane dohled sociálního pracovníka, který pracuje s celou rodinou a doprovází ho k soudu. Jako dítě samozřejmě nepůjdete do vězení, můžete ale dostat různá výchovná opatření, například nestýkat se s určitými osobami, nebo zákaz chodit na určitá místa. V krajním případě půjdete do diagnostického ústavu. Navíc, pokud jste souzeni a odsouzeni, budete mít záznam v trestním rejstříku, který je tam již natrvalo. Případné vymazání se netýká interních záznamů. V praxi to je tedy tak, že k policii, vojsku, BIS apod. nikdy pracovat nepůjdete, protože jste jako nezletilí dělali trestnou činnost. *(Můžete doplnit příkladem dvou kluků, kteří dělali kyberšikany a mysleli si, že až vyrostou, půjdou pracovat k policii. Což už nikdy nepůjdou.)*

Zákon na ochranu osobnosti – bez souhlasu nesmíš fotit ostatní a nahrávat to online. Jsou to dva různé paragrafy, potřebuješ tedy dva různé souhlasy. Například škole ho dává váš zákonný zástupce – nejčastěji rodič. *(Mohla bych si vás jenom tak vyfotit? Ne? A proč?)*

Témata k diskusi a objasnění:

Kyberprostor, digitální stopa, anonymita internetu, technologie, které používám, když v prostoru jsem. Vše, co do kyberprostoru posílám, sebou nese další meta data, na základě kterých je člověk dohledatelný. Naučte se používat technologie, které máte.

Trestní řízení ve věcech dětí do 15 let

Děti do patnácti let nejsou trestně odpovědné, tj. nemohou být stíhány za spáchání trestného činu. Pokud se dopustí jednání, které jinak nese znaky trestného činu, koná se řízení podle občanského soudního řádu (tedy nikoliv podle trestního řádu). V tomto řízení musí mít dítě opatrovníka (zpravidla jím je advokát). Pokud soud neupustí od uložení opatření, může dítěti uložit

- dohled probačního úředníka
- zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče
- ochrannou výchovu

Více se dočtete na <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve-vecech-deti-a-mladistvych>

Kontakt:

info@saferinternet.cz

Centrum bezpečnějšího internetu (SIC CZ)

(www.saferinternet.cz)

O projektu

České centrum bezpečnějšího internetu provádí osvětu a propaguje digitální dovednosti k bezpečnějšímu užívání internetu a dalších online technologií zejména dětmi a začínajícími uživateli k jejich prospěchu, bezpečně a zodpovědně.

Provozuje národní platformu (www.saferinternet.cz) pro služby, které pomáhají vytvořit z internetu důvěryhodné prostředí pro děti, sdílet zdroje a osvědčené postupy ve spolupráci s ostatními evropskými národními centry bezpečnějšího internetu sdruženými v síti [Insafe](#) a [INHOPE](#).

Národní platforma Saferinternet.cz provozuje horkou linku (ohlašovnu ilegálního obsahu), linku pomoci a osvětové centrum s knihovnou pomůcek pro děti, rodiče a učitele.

Horká linka

Horká linka – ohlašovna ilegálního obsahu – získává a vyhodnocuje zprávy a data o protizákonných materiálech se sexuálně zneužívanými dětmi na internetu. Na základě smluvně zakotvené spolupráce s Policií ČR brání jejich dalšímu šíření po internetu. Ve spolupráci s mezinárodní sítí horkých linek INHOPE působí proti šíření ilegálního obsahu po internetu na mezinárodní úrovni

E-mail: hotline@saferinternet.cz

Web: www.stoponline.cz

Linka pomoci

Linka pomoci řeší širokou škálu nepříjemností spojených s užíváním online technologií. Poskytuje zdarma online, telefonní a osobní poradenské služby, díky kterým mohou děti, mládež, jejich rodiče, pečovatelé a učitelé získat radu, jak řešit potíže s nežádoucími online kontakty, chováním a obsahem (lákání na schůzku, kyberšikana, sexting, aj.).

E-mail: helpline@saferinternet.cz

Web: www.pomoconline.cz

Osvětové centrum

Osvětové centrum podporuje děti, jejich rodiče a učitele, aby co nejlépe využívali internet, poskytuje jim vhodné digitální zdroje (knihovny) a osvětové nástroje, které vytváří a rozšiřuje ve spolupráci s třetími stranami (školy, odborníci, průmysl).

E-mail: info@saferinternet.cz

Web: www.bezpecne-online.cz

Kontakt:

info@saferinternet.cz